

■ Далучайцеся!

НАМ ДА ЎСЯГО ЁСЦЬ СПРАВА:

валанцёры
«Зялёнай сеткі»
аб неабыякавым
стылі жыцця

Вядомая фраза:

«Калі хочаш змяніць свет — пачні з сябе» шмат каго матывуе рабіць нешта карыснае. Але ёсць людзі, якія не могуць абмяжоўвацца толькі сабой, яны хочуць дзяліцца ведамі і вопытам з іншымі. Яны вераць, што нават нязначная дапамога можа быць вельмі важнай. Асабліва, калі гэта тычыцца таго месца, дзе мы жывём. Валанцёры «Зялёнай сеткі» расказалі, чаму яны вырашылі пайсці па экалагічнай сцежцы і што для іх значыць быць валанцёрам.

Люся НИКИТЕНКА:

— У свядомым узросце пачала паглыбляцца ў пытанні экалогіі: сартаванне смецця, высечка дрэў. У той час актыўна чытала «Зялёны партал». Там шмат пра новыя праблемы даведалася. І не як усё закруцілася. Не змагла застацца ўбаку, бо я такі чалавек, якому да ўсяго ёсць справа. Хацелася (і хочацца) змяняць гэты свет да лепшага.

Звычайна я дапамагаю ўсюды, дзе маю магчымасць. Раней прымала ўдзел у «Нітках сяброўства», ва ўніверсітэце пастаянна «валанцёрыла» ў самых разнастайных праектах, хадзіла ў сабачы прытулак, дапамагала «Гарадскому ляснічаму» ў правядзенні Дня без паперы.

Што для мяне значыць быць валанцёрам? Аднойчы пачула фразу, што валанцёрства — гэта стыль жыцця. Калі ты знаходзіш сябе ў ім, то потым складана (я нават сказала б, немагчыма!) жыць па-іншаму. З часам разумееш, што іншыя людзі за такую работу грошы бяруць, а ты не можаш, бо сумленне не дае думаць пра такое, бо маеш вышэйшыя мэты, бо працуеш за ідэю і з думкаю, што робіш гэты свет крышачку лепшым.

Яна БОНДАР:

— Я валанцёр не больш за год. Разумею, што многім экалагічным праектам патрэбна дапамога, таму імкнуся быць усюды карыснай.

Пачынала з малога: займалася дабрачыннымі сустрэчамі на экалагічным партале. Пазней далучылася да грамадскіх арганізацый: «Ахова птушак Бацькаўшчыны», «Гарадскі ляснічы», Мінскае веласіпеднае таварыства. На гэты момант з аднадумцамі арганізавалі праект «Ёга Добра»: праводзім заняткі па экалогіі і ёзе ў адной са школ Мінска.

Акрамя гэтага, займалася падлікам дрэў у парку Котаўка, абменам макулатуры на саджанцы. Найбольш запомнілася ўборка на тэрыторыі парка «Сярэбраны Лог» у рамках акцыі «Зробім!», куды прыйшло каля 70 чалавек. Усе хацелі зрабіць свой унёсак, каб тэрыторыя парку была чыстай і прыемнай для прагулкі. Гэта ў нас атрымалася.

Мяне радуе, што так шмат людзей цяпер неабыякавыя да таго, што нас акружае, і гатовы дзейнічаць.

Марыя ДЗЮБЕНКА:

— Я экалаг па прафесіі, а валанцёрства для мяне — гэта магчымасць свядома ставіцца да сваіх дзеянняў, учынкаў і падаваць прыклад іншым. Я лічу, што не ўсё ў гэтым свеце павінна рабіцца за грошы, і дапамагаць можна і трэба бясплатна.

Самая важная падзея за часы валанцёрства — гэта ўдзел у эка-майстэрня для дзетак з абмежаванымі магчымасцямі. Гэты праект дапамог мне глянуць на многія рэчы па-іншаму.

Дзякуючы валанцёрству я знайшла аднадумцаў. Вельмі рада, што знаходжуся побач з тымі, хто падзяляе мае мэты, погляды і жаданні.

Стаць валанцёрам «Зялёнай сеткі» вельмі проста: дастаткова зайсці на сайт і запоўніць анкету. Пасля гэтага на пошту будуць прыходзіць лісты з цікавымі «зялёнымі» прапановамі. Быць карысным не складана насамрэч.

Кацярына КІРЗЕВА

Фота БЕЛТА.

Што агульнага ў чалавека і братоў яго меншых? Ці заўсёды агрэсіўныя паводзіны жывёлы сігналізуюць аб хваробе? Якія асаблівасці паводзін насельнікаў заапаркаў і чаму нельга адпускаяць іх на волю, расказала **Алена БАДРОВА**, малодшы навуковы супрацоўнік **Мінскага заапарка**.

— Пры якіх абставінах здаровая дзікая жывёла можа паводзіць сябе агрэсіўна ў адносінах да чалавека?

— Дзікія жывёлы да людзей не ідуць, наадварот, яны хаваюцца. Нават мядзведзь-бодзьяга, які прагнуўся раней часу, можа напасці на іншых жывёл, а вось на чалавека — у крайнім выпадку і, як правіла, у адказ на агрэсію. Любая агрэсія зверу — матываваная: ён змагаецца за ежу, тэрыторыю, самку, патомства. Калі няма матывацыі — гэта праява хваробы.

Усе жывёлы — і дзікія, і свойскія — паводзіць сябе крыху дзіўна ў шлюбны перыяд. Зрэшты, і паводзіны закаханых людзей камусьці збоку могуць здацца не зусім звычайнымі.

У такі перыяд дзікія жывёлы, напрыклад самцы аленяў, актыўна абараняюць сваю тэрыторыю. Яны б'юць саперніка-самца капытамі, рагамі, гучна «трубяць», апавяшча-

БРАТЫ МЕНШЫЯ

НЕ ЗАГАНЯЙЦЕ ЖЫВЁЛУ Ў КУТ

ючы супляменнікаў пра тое, што тэрыторыя занятая. Чалавеку ў гэты час лепш не трапляць у «аленевыя» ўладанні.

Што тычыцца хатніх жывёл, то ўсе, напэўна, чулі начныя «канцэрты» катой у сакавіку. Так самцы адпужваюць сапернікаў, паведамляюць аб сваіх намерах, увогуле, даюць волю асноўнаму інстынкту, які заклікае жывёл да размнажэння.

Але найбольшую небяспеку ўяўляюць самкі з дзіцянятамі. Напрыклад, мядзведзіца можа напасці на чалавека, калі поблізу знаходзіцца мядзведзіняты. Гэта характэрна не толькі для драпежнікаў, але нават і для цалкам міралюбівых жывёл. І нават дамашняя кошка будзе шыпець і кусацца, калі чалавек паспрабуе дакрануцца да яе кацянят.

— Ці ёсць узаемасувязь паміж агрэсіўнымі паводзінамі жывёл і рознага роду прыроднымі з'явамі? Вось, напрыклад, па Нясвіжы шпачыраваў даволі агрэсіўны дзік, яго нават давялося застрэліць, меркавалі таксама, што ён хворы на шаленства. Але як нам паведамілі супрацоўнікі раённай ветэрынарнай станцыі, згодна з вынікамі лабараторнага даследавання, дыягназ не пацвердзіўся...

— Любая прыродная з'ява, якая выходзіць за межы звычайнай сітуацыі, выклікае ў жывёлы стрэс. Найбольш востра развіта інтуіцыя і, адпаведна, рэакцыя на прыродныя катаклізмы ў дзікіх прадстаўнікоў фаўны: яны пакідаюць звычайнае месца, адчуваючы небяспеку.

— Як сябе паводзіць чалавеку, каб не выклікаць агрэсію жывёл?

— Каб не стаць ахвярай, напрыклад, дваровых сабак ці дзікай жывёлы, нельга іх прывакаваць. Не чапайце прыплод ці цяжарных самак, не чапайце ежу жывёл і не занадта шуміце ў лесе, увогуле, не турбуіце жывёл у месцах іх пражывання. Нават калі корміце бяздомную кошку і выпусцілі з рук прызначаную ёй ежу, не падымайце яе, каб даць з рук другі раз. Кошка гэты кавалак ужо лічыць сваім, і такі «змах» ёй не спадабаецца.

Самы агрэсіўны чалавек — той, якога загнані ў кут. У поўнай меры гэта адносіцца і да жывёл — ад безвыходнасці яны становяцца агрэсіўнымі. Таму заўсёды дайце зверу магчымасць адступіць. Таксама заўважу, што ў зграі бадзьяжных сабак самым агрэсіўным будзе дробны, нервовы, пісклявы, а не вялікі і ўпэўнены ў сабе.

— Алена Ільінічна, а вашы гадаванцы не баяцца людзей?

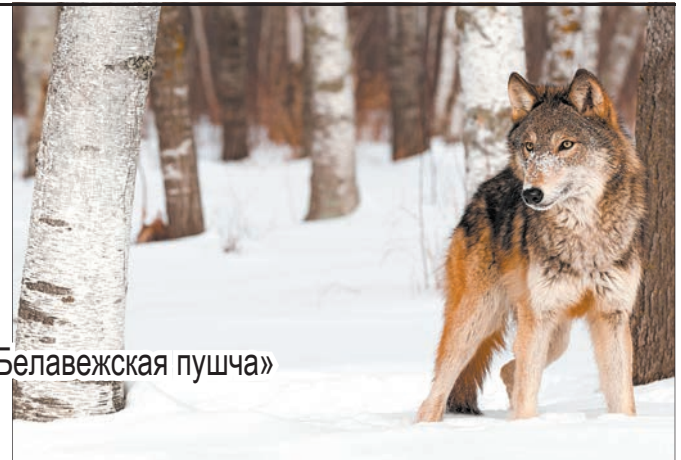
— Хто ў якім асяроддзі вырас, той яго і лічыць сваім. Нашы гадаванцы ўпэўненыя, што яны таксама «людзі». Калі іх выпусціць у прыроду, яны не будуць баяцца людзей, пры сустрэчы з чалавекам не будуць уцякаць, хавацца. Калі ж чалавек, заспакоены такімі паводзінамі, паспрабуе ўступіць у кантакт з жывёлай, памацаць яе ці пагладзіць, прыродныя інстынкты возьмуць верх: жывёла можа напасці на чалавека і нават пагражаць яго жыццю. Заапаркаўскія жывёлы не ўмеюць ні паляваць, ні абараняцца ад іншых жывёл, і ў прыродзе яны проста загінуць.

Аксана ЯНОЎСКАЯ

■ У свеце жывёл

Навошта ваўку GPS?

Новы прыродаахоўны праект Нацыянальнага парка «Белавежская пушча» дапаможа бліжэй пазнаёміцца з самым цікавым і асцярожным драпежнікам краіны

У Беларусі здаўна называюць ваўка шэрым разбойнікам, бо гэты драпежнік — выдатны паляўнічы на буйную дзічыну — аленевых і дзікоў. Тым не менш, самі ваўкі маюць патрэбу ў абароне, упэўнены шматлікія экалагі і навукоўцы. З гэтай мэтай і з'явіўся блог «4 ваўкі», у якім змешчана шмат цікавай інфармацыі пра гэту жывёлу, а таксама тут можна сачыць за перамяшчэннем па Белавежскай пушчы ваўкоў, пазначаных адмысловымі ашыўнікамі-трэкерамі.

Трэкеры былі надзетыя на ваўкоў у рамках міжнароднай прыродаахоўнай праграмы ў падтрымку запаведнасці, якую рэалізуюць з 2013 года Нацыянальны парк «Белавежская пушча» сумесна з Франкфурцкім заалагічным таварыствам (Германія) і арганізацыяй «Ахова птушак Бацькаўшчыны». Праект здзяйсняецца для даследавання ваўкоў, а таксама для «рэабілітацыі» гэтага віду, паколькі да іклітых драпежнікаў у Беларусі ставяцца негатыўна.

ПЕРАДАТЧЫК НА ШЫ

Спецыяльныя ашыўнікі перадаюць каардынаты прысутнасці ваўка па мабільнай сувязі. На карце, змешчанай на сайце voik.by, любы жадаючы можа ўбачыць маршруты драпежнікаў і апісанне некаторых пунктаў іх месцазнаходжання, да якіх дабраліся даследчыкі па слядах. Уся гэта інфармацыя стала даступнай дзякуючы «разумным» ашыўнікам, якія маюць у сваёй сістэме два модулі: GPS (уключаецца па графіку і фіксуе перамяшчэнні жывёлы) і GSM (перадае інфармацыю ў выглядзе SMS-паведамлення адзін раз на тры гадзіны). Калі ж у момант перадачы воўк знаходзіцца па-за межамі пакрыцця сатавай сеткі і даслаць паведамленне не атрымае, новая спроба будзе зроблена толькі праз суткі. У такім рэжыме ашыўнік можа працаваць каля года (затым ён проста спадае з шыі, дзякуючы спецыяльнай зашпільцы). Па словах кіраўніка праекта Віктара Фенчука, «маркіраваныя» ваўкі ратуць астатніх сабратаў — у рамках праекта з 2015 года ў Белавежскай пушчы ўведзены мараторыі на паляванне на ваўкоў.

Сёння пастаянныя сігналы прыходзяць толькі ад ваўчыцы, яшчэ адзін воўк адпраўляе SMS нерэгулярна. У гэтым годзе планавалася пазначыць яшчэ трох жывёл, але ўдалося злавіць толькі аднаго драпежніка — зрабіць гэта складана, бо ваўкі вельмі асцярожныя жывёлы, і чалавек іх можа ўбачыць рэдка. У наступным годзе ашыўнікі плануецца надзець на сем ваўкоў.

ВОЎЧЫ БЛОГ

Першапачаткова праект не прадугледжваў стварэння спецыяльнага сайта, але ў працэсе даследавання навукоўцы атрымалі столькі цікавых даных, што яны патрабавалі шырокага распаўсюджвання. У выніку вырашылі стварыць сайт, да гэтай працы падключыліся валанцёры — работнікі з ІТ-кампаніі EPAM.

На сайце размяшчаецца папулярная інфармацыя аб даследаваннях і ваўках, якія носяць ці насілі ашыўнікі. Таксама на карце паказаны перамяшчэнні зверу — можна ўбачыць, дзе быў воўк, чым займаўся і чым харчаваўся. Межы воўчых уладанняў, як даведліся з гэтага праекта супрацоўнікі пушчы, значна адрозніваюцца. Самкі, напрыклад, далей за 200 км звычайна не ходзяць, у той час як тэрыторыя самоў можа перавышаць 1000 км. Воўчыя зграі ў пушчы, па словах Віктара Фенчука, налічваюць 6—8 асобін. Менавіта такія зграі траплялі ў аб'ектывы ўстаноўленых у Нацпарку фотапастак, але некаторыя егеры сцвярджаюць, што бачылі зграі па 11—12 асобін.

ЛЕС БЕЗ ВАЎКА — НЕСАПРАЎДНЫ ЛЕС

На працягу года ў рамках гэтага даследавання навукоўцы даведліся, як ваўкі выкарыстоўваюць, дзеляць тэрыторыю з іншымі зграямі і як уздзеініваюць на лес, свой арэал пражывання.

Асноўнай здабычай ваўкоў у Белавежскай пушчы з'яўляецца алень. Капытныя аказваюць вялікі ўплыў на лес, бо харчуецца маладымі парасткамі дрэў. Такім чынам, Нацыянальны парк сёння сутыкаецца з сур'ёзнай праблемай аднаўлення масіву, значныя сродкі выдзяляюцца на падтрымку маладых дрэў. Вялікая папуляцыя аленя значна ўплывае на разнастайнасць лесу. Капытным прыходзяцца да смаку маладыя дубы і клёны, якія пасля пашкоджання часта гінуць. Такім чынам, дубоў і клёнаў становіцца ўсё менш, а грабаў, устойлівых да пашкоджанняў, больш.

Для аховы маладых дрэў ад капытных прымяняюцца розныя метады (агароджы, рэпеленты), але абаронцам лесу можа выступіць і воўк, адзначае Віктар Фенчук. Гэта было дакладна вызначана з дапамогай эксперымента з выкарыстаннем фотапастак. Каля некаторых пастак, дзе пасвіліся алені, быў раскладзены воўчы памёт — гэта імітавала блізкае месцазнаходжанне зверу. Пах драпежніка прымушаў аленяў адчуваць сябе насцярожана — яны падымалі галовы. Знаходзячыся ў такім становішчы, алені аб'ядалі толькі верхнія часткі дрэўцаў, моцна іх не шкодзілі. Акрамя таго, капытныя адчуваюць насцярожанасць у месцах, дзе ёсць шмат паваленых дрэў і бураломаў, паколькі ў такіх умовах жывёлам складана своечасова ўцячы ад драпежніка. Інтэнсіўнасць пашкоджання маладога лесу ў такіх месцах значна (на 20%) зніжаецца. Пры гэтым ваўкі не зніжаюць колькасць аленяў у лесе, яны проста запавольваюць прырост папуляцыі.

Віктар Фенчук адзначае: прыйшоў час зразумець, што воўк — не шкодны драпежнік і не канкурэнт у паляванні на аленя, а важны элемент экасістэмы.

Вольга ПРАЛЮК. pralyuk@zviazda.by
Фота з архіва ГА «Ахова птушак Бацькаўшчыны»